

Хаджинов А. В.,
курсант кафедри забезпечення
державної безпеки факультету
забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної
гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

Климчук О. Г.,
старший викладач кафедри
забезпечення державної безпеки
факультету забезпечення державної
безпеки,
Київський інститут Національної
гвардії України
(м. Київ, Україна)

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ЇЇ ОКРЕМИХ ПРОЯВІВ У ВИГЛЯДІ ТЕРОРИЗМУ: ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ПІДХОДІВ

Запобігання злочинності залишається одним із пріоритетних напрямків діяльності держави, спрямованих на забезпечення громадської безпеки та підтримання правопорядку. В умовах глобалізації, суспільної нестабільності та воєнних дій в Україні особливу увагу привертає протидія тероризму як специфічному прояву злочинності. Тероризм не тільки підриває державну систему безпеки, але й породжує у суспільстві атмосферу страху та невизначеності. У зв'язку з цим, розробка сучасних підходів до запобігання терористичним злочинам стає одним із першочергових завдань для науковців і практиків у галузях права, безпеки та державного управління.

Сучасні теорії запобігання злочинності базуються на комплексному підході, що охоплює кримінально-правові, кримінологічні, соціальні, політичні та психологічні аспекти. У контексті протидії тероризму важливе значення має не лише покарання винних, але й аналіз причин та факторів, що сприяють радикалізації та залученню осіб до терористичної діяльності. До таких факторів належать соціальна нерівність, пропаганда насильства, політична нестабільність, зовнішній вплив і недостатність механізмів соціальної інтеграції.

В українському правовому полі запобігання тероризму регулюється низкою нормативно-правових актів, ключовим з яких є Закон України «Про боротьбу з тероризмом».[1] Цей закон встановлює правові й організаційні основи протидії тероризму, окреслює повноваження суб'єктів цієї діяльності, а також визначає права й обов'язки громадян у разі виникнення терористичних загроз. Важливою ланкою у цій системі є Антитерористичний центр при Службі

безпеки України, який відповідає за координацію зусиль державних органів у боротьбі з терористичними проявами.

На практичному рівні ефективна протидія тероризму вимагає тісної співпраці між різними відомствами і швидкого обміну інформацією між силовими структурами, органами влади та міжнародними партнерами. У реаліях воєнного стану така взаємодія набуває адаптивного характеру через появу нових загроз, серед яких гібридні атаки, диверсії, кібершпигунство й інформаційні операції. Сучасна система безпеки повинна ґрунтуватися не лише на застосуванні силових заходів, а й на глибокому аналітичному аналізі й прогнозуванні загроз.

Теоретичні основи протидії тероризму значною мірою ґрунтуються на досягненнях кримінологічної науки, зокрема концепціях соціального контролю, превентивних заходів і ресоціалізації. Науковці підкреслюють, що ефективність протидії злочинності визначається здатністю своєчасно ідентифікувати ризики та тенденції, які можуть сприяти виникненню екстремістських настроїв.[2] У цьому контексті особливе значення мають аналітичні центри, що займаються моніторингом суспільних процесів і виявленням радикальних угруповань.

З практичної сторони, однією з ключових задач держави є підвищення професійної підготовки правоохоронців, включаючи фахівців СБУ, поліції та Національної гвардії, для виявлення й нейтралізації терористичних загроз. Для цього впроваджуються спеціальні навчальні програми, організовуються міжнародні тренінги та використовуються симуляційні моделі кризових ситуацій.

Україна активно співпрацює з НАТО і Європейським Союзом з метою обміну досвідом і створення уніфікованих стандартів у сфері боротьби з тероризмом. Особливу роль у запобіганні тероризму відіграє взаємодія із суспільством, яка спрямована на розвиток культури безпеки та зміцнення довіри до правоохоронних органів.[3] Люди повинні бути обізнаними про важливість повідомлення про підозрілу поведінку чи осіб, а також розуміти алгоритми дій у разі терористичної загрози.

Ефективними інструментами громадської профілактики можуть стати освітні кампанії, інформаційні відеоролики та інтерактивні онлайн-платформи. Сучасний підхід до запобігання тероризму приділяє значну увагу питанням інформаційної безпеки, оскільки терористичні групи активно використовують соціальні мережі для пропаганди, вербування і координації своїх дій. У зв'язку з цим протидія кібертероризму стає невід'ємною складовою національної безпекової політики.

Інструменти моніторингу інтернет-простору, аналіз цифрових слідів і застосування штучного інтелекту у сфері обробки інформації відіграють важливу роль у цьому напрямку. Соціально-психологічний аспект боротьби з тероризмом акцентує увагу на дослідженні процесів радикалізації особистості. Психологи наголошують, що ефективна протидія повинна охоплювати не лише контрольні заходи, але й підтримку соціально вразливих категорій населення, які становлять ризик потрапляння під вплив терористичної пропаганди.

Науковий підхід до протидії тероризму дедалі більше спирається на кримінологічне прогнозування.[4] Використовуючи статистичні моделі та алгоритми штучного інтелекту, можна визначати потенційно небезпечні зони ризику, що дає змогу запобігати загрозам ще до їхнього виникнення. В Україні розвиток таких методів є перспективним напрямом, який потребує значних інвестицій у наукові дослідження та забезпечення міждисциплінарної кооперації.

На глобальному рівні боротьба з тероризмом базується на тісній взаємодії держав у межах міжнародних організацій, як-от ООН, Інтерпол, ОБСЄ та Рада Європи. Україна бере активну участь у таких ініціативах, зокрема в рамках протидії фінансуванню терористичних угруповань, спостереження за обігом зброї та обміну розвідувальною інформацією. Це сприяє не лише зміцненню національної безпеки, а й підсиленню статусу країни на міжнародній арені.

Новітній етап боротьби з тероризмом характеризується синергією традиційних заходів запобігання з передовими технологіями, такими як системи відеоаналітики, біометричний контроль і кібермоніторинг. Проте всі ці заходи повинні впроваджуватися із дотриманням прав людини та принципів верховенства права, щоб уникнути можливої узурпації владних повноважень чи надмірного втручання у приватність громадян.

Отже, сучасне запобігання тероризму потребує комплексного, адаптивного та міждисциплінарного підходу. Теоретичні розробки повинні підкріплюватися практичними заходами, спрямованими на раннє виявлення загроз, їхню нейтралізацію та підвищення громадської свідомості. Лише через міжнародну співпрацю, інвестиції в науковий розвиток і послідовне дотримання правових засад можливо забезпечити дієву протидію цьому складному виклику, який становить загрозу для держав і суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. Про боротьбу з тероризмом. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>(дата звернення: 06.10.2025).

2. Леонов Б. Запобігання та протидія тероризму: теоретичні підходи. Часопис НаУОА. Серія «Право». URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12lbdttp.pdf> (дата звернення: 06.10.2025).

3. Семенюк О. Загальносоціальне запобігання проявам тероризму. Харківський національний університет внутрішніх справ. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_11_2018/pdf/88.pdf (дата звернення: 06.10.2025).

4. Бабенко А. Запобігання організованим, озброєним та терористичній злочинності як складова безпеки в умовах євроінтеграції. Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_1/9.pdf (дата звернення: 06.10.2025).